

Романенко Т.В.
кандидат історичних наук,
доцент кафедри менеджменту туризму
Інституту філології та масових комунікацій
Відкритого міжнародного університету розвитку людини « Україна »

ЕВОЛЮЦІЯ СВОБОДИ СЛОВА В СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ

Інформація грає ключову роль в житті держави і суспільства. Україна обрала шлях демократичного розвитку та євроінтеграції. Однією із ознак демократії є незалежні та об'єктивні засоби масової інформації і свобода слова. На шляху поступу до обраних європейських, гуманістичних цінностей наша країна змінювалась не лише шляхом демократичних реформ, а й відчула і низку потрясінь, що стали виявом всенародного гніву спрямованого проти влади. Так відбулося під час «помаранчевої революції» 2004 р. і під час «революції гідності» 2014 р. Здавалося б останні події мали сформувати особливу відповідальність ЗМІ за об'єктивність та неупередженість при висвітленні інформації, а «нова» влада усіляко сприяти цим процесам.

У 2013 році Центр Разумкова оприлюднив дані, які свідчать, що все більше громадян відчули відсутність свободи слова в Україні. Так, іще в 2009 р. 67% опитаних вважали, що в Україні існує свобода слова, а вже в 2013 р. так думали 59% респондентів[4].

Згідно з Глобальним звітом про розвиток інформаційних технологій, представленим на Всесвітньому економічному форумі в 2014 р. Україна посіла 81-е місце в світі за рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Так, Україна втратила свої позиції в порівнянні із 73 місцем у 2013 р. [3]. В рейтингу World Press Freedom-2014 наша держава опустилася на одну сходинку, порівняно з 2013 р., і зайняла 127 місце із 180 країн (між Колумбією і Афганістаном) [6].

2015 р. в Києві з відкритою лекцією виступив відомий громадський та політичний діяч, активіст руху «Солідарність», засновник та головний редактор «Газети Виборчої» Адам Міхнік [1]. Він висловив думку, що «Під час війни Міністерство інформації має реєструвати всю брехню російської пропаганди, але не можна допускати цензури українських медіа». Також Адам Міхнік вважає, що «Українське суспільство має право читати всі російські газети і дивитися всі російські програми. Я не маю обов'язку, але маю право отримувати інформацію».

Представник ОБСЄ з питань свободи ЗМІ Дунья Миятович побачила загрозу для свободи слова в Україні у підписаних президентом України в травні 2015 р. законах про декомунізацію. Так, на її думку, ці закони можуть призвести до подавлення критично налаштованих у суспільстві голосів. Одним із порушень Дунья Миятович назвала те, що громадянське суспільство не було долучене до суспільної дискусії з даного питання [5].

Посилаючись на дослідження Інституту масової інформації, що фінансується посольством США в Україні і фондом «Відродження» Джорджа Сороса, українське видання «Кореспондент» повідомляє, що 2015 р. зафіксовано 310 випадків порушень свободи слова, що втричі менше порівняно з 995 випадками в 2014. Пік перешкоджання журналістській діяльності зафіксовано в вересні і жовтні 2015 р. під час виборчої кампанії. Найбільший опір журналістам чинили члени виборчих комісій. Також було зафіксовано 58 випадків побиття і нападів на журналістів. В 2014 р. таких випадків було 286, а в 2013 - 97. Серед негативних тенденцій 2015 р. стало збільшення кількості випадків обмеження доступу журналістів до публічної інформації. В 2015 р. таких випадків було 33, в 2014 - в два рази менше, в 2013 - 13 випадків. Доступ до інформації обмежували в 2015 р. переважно органи місцевої влади [2]. У рейтингу свободи слова інтернету у світі правозахисної організації Freedom House з США Україна потрапила до країн «частково вільних», отримавши 37 негативних балів (у попередньому році - 33) [7].

У рейтингу свободи преси Press Freedom Index 2015 Україна опустилася іще на 2 позиції і займає 129 місце. За свідченнями експертів це найгірший показник для нашої країни за період з 1991 р. [8].

Сьогодні ми спостерігаємо переважно негативні тенденції у царині свободи слова в українських ЗМІ. Все іще зберігається ситуація, коли збиткові ЗМІ фінансуються фінансово-промисловими та політичними групами. Експерти наголошують на відсутності ринку ЗМІ в державі. Наші засоби масової інформації часто продовжують працювати на замовлення. Виданням бракує ресурсів для виробництва якісного продукту, оскільки український споживач не завжди готовий платити за незалежні ЗМІ.

Література

1. Адам Міхнік: Не можна дозволяти цензури в українських медіа [Електронний ресурс] // Media Sapiens: сайт. - Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/media_law/government/adam_mikhnik_ne_mozhna_dozvolyati_tsenzuri_v_ukrainskikh_media. - Назва з екрану.

2. В Украине стали меньше мешать работе журналистов - исследование [Электронний ресурс] // Корреспондент.net: сайт. - Режим доступу: <http://korrespondent.net/ukraine/3615129-v-ukrayne-staly-menshe-meshat-rabote-zhurnalystov-yssledovanye>. - Назва з екрану.

3. Кисілевський В. Михайло Ноняк: Єдиний український інформаційний простір - реальна можливість чи міф? [Електронний ресурс] // <http://firtka.if.ua>: сайт. - Режим доступу: firtka.if.ua/?action=show&id=58745. - Назва з екрану.

4. Міщенко М. Дедалі менше громадян вірять, що в Україні є свобода слова [Електронний ресурс] // Центр Разумкова: сайт. - Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/expert.php?news_id=4071. - Назва з екрану.

5. ОБСЕ: Закони о декоммунизации угрожают свободе слова [Электронний ресурс] // Корреспондент.net: сайт. - Режим доступу: <http://korrespondent.net/ukraine/3516568-obse-zakony-o-dekommunyzatsyy-uhrozhait-svobode-slova>. - Назва з екрану.

6. Порошенко обещает сохранить свободу слова и демократию в Украине [Электронний ресурс] // Корреспондент.net: сайт. - Режим доступу: <http://korrespondent.net/ukraine/3500701-poroshenko-obeschaet-sokhranyt-svobodu-slova-y-demokratyui-v-ukrayne>. - Назва з екрану.

7. Рейтинг свободы интернета: Украина ухудшила позиции [Электронний ресурс] // Корреспондент.net: сайт. - Режим доступу: <http://korrespondent.net/ukraine/3582078-reitynh-svobody-ynterneta-ukrayna-ukhudshyla-pozytsy>. - Назва з екрану

8. Украина бьет антирекорды в области свободы слова [Электронний ресурс] // Корреспондент.net: сайт. - Режим доступу: <http://blogs.korrespondent.net/blog/events/3560359>. - Назва з екрану.